

så är det på grund af hvad sålunda blifvit andraget, som jag vågar vördsamt föreslå,

att Riksdagen anvisar ett förslagsanslag af 500,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition för att efter grunder, som Kongl. Maj:t eger att bestämma, användas till lättnad af roterings- och rustningsbesväret, intill dess en ny härordning blifver i sin helhet genomförd.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1876.

J. Jonasson

från Kronobergs län.

N:o 25.

Af Herr **Sven Nilsson** i Elveröd: *Om åtskilliga ändringar i Kongl. Stadgan om folkskoleundervisningen i riket den 18 Juni 1842.*

Vid riksdagen år 1871 framställde jag förslag derom, att kostnaderna för anskaffande och underhåll af tjenliga lokaler för folkskolan skulle bestridas efter samma grunder, som gälla för uttaxering af de allmänna kommunalutskylderna. Detta förslag föranledde Riksdagen att i underdånig skrifvelse till Kongl Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till en sådan förändring i folkskolestadgan, att dessa kostnader skulle efter billiga grunder på kommunerna fördelas. Denna Riksdagens skrifvelse har, enligt Justitie-ombudsmannens berättelse, af Kongl. Maj:t blifvit öfverlemnad till Kongl. Kammarkollegium för att, efter vederbörandes hörande, afgifva underdånigt utlåtande, hvilket inkommit den 27 Oktober 1873.

Under förväntan, att Kongl. Maj:t skulle, sedan frågan sålunda torde hafva erhållit den utredning, som äskades, till Riksdagen inkomma

med förslag i ärendet, hafva dock inga framställningar derom till någondera af Riksdagens Kamrar blifvit gjorda. Och då således öfver tvenne år förflutit, sedan de af Kongl. Maj:t äskade utredningarne inkommit, utan att någon åtgärd i den af Riksdagen åsyftade riktning blifvit vidtagen, vill det synas mig som skulle saken befinna sig i en sådan ställning, att Kongl. Maj:t funnit anledning att låta frågan hvila tills vidare. Men då det väl ej gerna kan bestridas, att denna fråga är af en mycket stor betydelse för vårt land, har jag vågat att å nyo upptaga densamma, för att derå fästa Riksdagens uppmärksamhet, denna gång i sammanhang med ett annat förslag till förändring i folkskolestadgan, som torde vara lika väl förtjent af att taga Riksdagens tid i anspråk, under förhoppning att, på sätt frågan nu återkommer, Riksdagen ej skall undanskjuta densamma, under förevändning att den är beroende på Kongl. Maj:ts nädiga pröfning, i synnerhet då den utredning af frågan, som till Kongl. Maj:t ingått, torde kunna blifva tillgänglig för det Utskott, som kommer att behandla denna motion.

Med tillämpning af gällande folkskolestadga åligger det kommunerna att anskaffa och underhålla tjenliga *lokaler för de folkskolor*, som finnas eller blifva inrättade, på sätt Kongl. Kungörelsen den 29 Maj 1850 stadgar, efter hemmantal — hvarifrån ingen är befriad på grund af privilegier eller särskilda stadganden i vissa fall — och att derjemte verk och lägenheter äro ålagda att efter den vid rösträtt å sockenstämma följda grund deltaga i dessa kostnader. Och att församlingarne skola bestrida kostnaderna till bränsle för uppvärmning af berörda lokaler efter den grund, som bestämmes i 35 § af Kongl. Förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 Mars 1862, som är fyrktalet, hvarför jag jemväl som stöd för denna bestämmelse kan åberopa Kongl. Maj:ts nädiga utslag af den 27 November 1874, som under bilagan Litt. A bifogas; samt vidare: att lönen till lärare och lärarinnor i skolorna, deri inberäknade tjenlig *bostad* och nödigt bränsle m. m., skall bekostas efter de i 2:dra Art. Bevillningsförordningen bestämda grunder — allt så vida ej annan öfverenskommelse härom träffas. Härtill komma de personela afgifter, som äro bestämda i 4 § 5 mom. af ofvannämnda stadga, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 29 September 1853, med dels ett årligt bidrag af minst två och högst sex skillingar banko af hvarje skattskyldig person i församlingen, och dels en afgift af hvarje barn, som begagnar skolan, hvilken är öfverlemnad åt församlingen att närmare bestämma.

Häraf framgår, att icke mindre än fyra olika beskattningsgrunder äro i lag bestämda i afseende på ordnandet och underhållet af vårt skolväsende, hvilket i hög grad försvårar och i vissa fall omöjliggör en

ändamålsenlig förvaltning och en väl ordnad och önskvärd utveckling af vårt folkskoleväsende, som för svenska folket torde vara en lifsfråga. Så t. ex. nödgas församlingarne — så vida gällande lag skall efterlevas — att bygga och underhålla tvenne vedbodas vid hvarje skola, en för folkskolans och en för lärarnes behof, som kunde undvikas, om grunden för kostnadernas bestridande vore lika. Huru många, eller hvilka af de i landsorterna år efter år uppkommande industriela eller andra inrättningar, som skola hänföras till verk och lägenheter och således förklaras skyldige att deltaga i kostnaderna för skollokalers anskaffande och underhåll, torde vara mycket svårt att afgöra, och i många fall ej kunna utredas utan vederbörande embetsmyndighets pröfning. En så oklar bestämmelse i en lag torde vara nödvändigt förebygga så snart som möjligt.

I afseende på den föreskrifna grunden för uttaxering af såväl kostnaderna för skollokalers anskaffande och underhåll, som för lönen till lärare och lärarinna, kan jag ej finna annat, än att dessa i båda fallen äro obilliga och, i förhållande till andra kommunalutskylder, ganska besvärliga att utdebitera och indrifva. Följden häraf har också ofta blifvit den, att församlingarne för båda dessa fall öfverenskommit om en gemensam beskattningsgrund: fyrktalet, hvarigenom de ömse-sidiga anspråken bäst kunnat förenas. Att de, som icke äro befriade från skyldigheten att deltaga i kostnaden för skollokalernas anskaffande och underhåll, icke förlorat på en sådan öfverenskommelse, torde vara temligen visst; ty, om än kostnaden i en eller annan församling för skollokalers anskaffande är betydligt stor, förefinnes dock alltid den utvägen att utjemna dessa kostnader på flera eller färre år, efter beloppets storlek; och för öfrigt torde de flesta församlingarne i riket redan hafva anskaffat tjenliga lokaler för åtminstone de fasta skolorna, som äro de dyrbaraste att åstadkomma. Men deremot förekomma årligen stora utgifter för lärarnes löner, sådana som tjenlig bostad och nödigt bränsle m. m. Om nu bostaden till läraren skall köpas eller på annat sätt anskaffas, blir denna utgift för kommunen alltid väsentligen större, än kostnaden för anskaffande af skollokalen, och alltid i förening med lärarnes öfriga löneförmåner ganska betydlig hvarje år. Dessa utgifter skola bestridas efter de i 2:dra Art. Bevillningsförordningen bestämda grunder, och om dessa grunder tillämpas, komma de till skollokalen byggnadsskyldige hemmansegarne i en fördelaktigare ställning i afseende på denna utgift, än de personer, som icke äro skyldige att bidraga till kostnaden för dessa lokalers anskaffande; emedan genom fyrktalssättningen hemmansegaren får dubbelt så många fyrkar som t. ex. löntagaren efter lika bevillning, och följaktligen får betala till kommunens

utskylder i förhållande derefter, om fyrktalet som grund för uttaxeringen bestämmes; men, om bevillningsbeloppet utgör grunden, få alla betala lika i förhållande till deras bevillning, oaktadt de kunna hafva olika beskattningsföremål.

Beträffande de personliga afgifter, som nu utgöras till skolväsendet, förekommer en sådan för hvarje barn som begagnar folkskolan, hvilken jag ur alla synpunkter anser vara obillig och skadlig. Den drabbar oftast hårdast, just der förmågan är minst att bära en sådan skattebörd, och den ökar otvifvelaktigt obenägenheten att sända barnen till skolan, hvadan det torde vara skäl att låta den helt och hållet ur folkskolestadgan utgå, hvilket må hända jemväl skulle kunna sägas om den afgift, som utgår af hvarje inom kommunen skattskyldig person. Men då, genom det förslag jag kommer att framställa, en betydlig lättnad för dessa skattskyldige skulle beredas, derigenom att de bidrag som dessa äro skyldige att lemna vid skollokalers anskaffande, skulle komma att försvinna, och för att derjemte åt kommunen bereda någon inkomst i stället för afgifterna af skolbarnen, torde det vara billigt att något höja dessa afgifter.

Uti folkskolestadgan förekommer vidare den bestämmelse, att, så vida ej annorlunda öfverenskommes, skola de i stadgan bestämda grunder för kostnadernas bestridande till skolväsendet följas. Ett sådant stadgande kan jag ej finna annat än vara både öfverflödigt och olämpligt. Om församlingarne blifva öfverens om en annan grund än den i lagen bestämda för uttaxeringen af sina afgifter till skolan, torde församlingarne derutinnan vara i deras obestridliga rätt, likasom att, om en eller flere personer, som äro skattskyldige i kommunen, motsätta sig bestämmandet af någon annan grund för berörda utgifter än den i lag bestämda, torde deraf följa, att ingen öfverenskommelse kunnat åvägbringas. Då således denna bestämmelse icke har någon den ringaste praktiska betydelse, men deremot är väl egnad att åstadkomma tvist och rättegångar, torde den böra ur folkskolestadgan försvinna.

Af hvad jag sålunda anført framgår, att jag, med undantag af den personliga afgiften af hvarje skattskyldig person inom kommunen, önskar en gemensam grund för uttaxeringen af alla de omkostnader, som uppkomma för folkskoleväsendet. Och då jag tror mig genom det anförda tydligt hafva ådagalagt, att, om samma grund härför antages, som är bestämd för de allmänna kommunalutskyldernas utgörande, en sådan förändring i folkskolestadgan skall lända hvar och en i allmänhet, och i synnerhet i ekonomiskt hänseende dem, som hittills motsatt sig den förändring, jag 1871 föreslog, till fördel. Och då det torde vara af en stor betydelse för oss alla att i endrägt kunna samverka för folkskolans utveckling och framåtskridande i bildningens intresse, hvarpå ett folks framtida öden i hög grad äro beroende, hyser jag den förhoppningen, att de skäl jag framhållit skola föranleda

Riksdagen att egna saken den uppmärksamhet, som jag anser den förtjena, och vågar på grund häraf föreslå: att, med upphäfvande af Kongl. Förordningen den 29 Maj 1850, den förändringen i Kongl. Maj:ts nådiga stadga om folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842 måtte vidtagas, att 3 § får följande lydelse:

Hvarje skoldistrikt åligger anskaffa och underhålla tjenliga rum för de folkskolor, som inom distriktet finnas eller blifva inrättade, beroende det af församlingsboarne sjelfve att, der fast skola inrättas, efter sig företeende omständigheter bestämma dess läge, dock helst nära intill ordförandens i skolstyrelsen bostad, för att lätta hans uppsigt öfver skolan;

och att 4 §, 5 mom., i samma stadga, sådant det lyder i Kongl. Förordningen den 29 September 1853, måtte få följande innehåll:

För att bereda tillgång till de årliga omkostnader, som erfordras för uppförande och underhåll af tjenliga rum för folkskolorna samt för lärarnes aflöning och andra utgifter för skolväsendet, skall, der ej andra medel härtill finnas, ett årligt bidrag af minst två och högst sexton skillingar banko af hvarje skattskyldig person i församling utgöras. Om dessa bidrag icke uppgå till de för ofvannämnda behof erforderliga belopp, skall det åligga församlingarne att det som brister sammanskjuta efter de grunder, som gälla för de allmänna kommunalutskyldernas utgörande.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1876.

Sven Nilsson

i Efveröd.

Häri instämma:

Lasse Jönsson.

O. B. Olsson.

Per Nilsson

Sven Nilsson.

i Kulhult.

i Österslöv.

Ivar Månsson.

(Bilaga)

Kongl. Maj:ts utslag uppå de besvär, Ola Andersson m. fl. i Böke — — Nils Persson i Eskilstorp, alla medlemmar af Widtsköfle församling, i underdånighet anført deröfver, att, sedan församlingen å kyrkostämma den 30 December 1872, med ogillande af ett framställt förslag, att de för anskaffande af bränsle till församlingens folkskolor erforderliga medel skulle å församlingens medlemmar uttaxeras efter fyrktalet, beslutit att egare och innehafvare af hemman och lägenheter inom församlingen skulle såsom hittills egt rum, fortfarande förse skolorna med det för nämnda ändamål erforderliga förråd af torf, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, hvarest klagan häremot blifvit förd, genom utslag den 20 Juni 1873, enär, enligt 3 § i Kongl. stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842, sådan den lyder i Kongl. kungörelsen den 29 Maj 1850, kostnaden af underhåll af tjenliga rum för folkskola borde, der ej annorlunda öfverenskommes, utgöras af alla inom skoldistriktet boende efter de grunder, som inom orten följas i fråga om kyrkobyggnad, samt till underhåll af skolrum måste anses höra dess uppvärmning och dertill hörande erforderlig brännmateriel, förty, och då kyrkobyggnad, enligt 26 kap. 1 § Byggningsbalken, icke utgöres efter allmänna fyrktalet, funnit besvärerna icke föranleda till ändring i öfverklagade beslutet, så har Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium der klaganderne häröfver sig besvärat under yrkande, att församlingen måtte åläggas bekosta bränsle för uppvärmning af dess skolhus efter den grund, som stadgas i 35 § i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862, och det för skollärarens behof nödiga bränsle efter de i 4 § 5 mom. af Folkskolestadgan bestämda grunder, genom utslag den 20 sistlidne Februari fastställt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut; deruti ändring är vorden i underdånighet sökt; öfver hvilka besvär vederbörande sig förklarat, hvarefter Kammarkollegium med infordradt utlåtande inkommit; Gifvet Stockholms Slott den 27 November 1874.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas handlingarne i detta mål, och som anskaffande af bränsle till folkskolors och skollärares behof icke är att hänföra till sådant underhåll af skolrum, som omförmäles i 3 § af Kongl. stadgan om folkundervisningen den 18 Juni 1842, finner Kongl. Maj:t skäligt, med ändring af Kammarkollegii utslag och undanrödjande af öfverklagade kyrkostämmobeslutet, i hvad det rör klaganderne, förklara desse icke kunna förpligtas att i kostnader för anskaffande af dylikt bränsle deltaga efter andra grunder än de i 35 § af Kongl. förordningen om kyrko-

stämma m. m. den 21 Mars 1862 samt 4 § 5 mom. af folkskolestadgan bestämda. Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse lärer.

(Sigill)

Under Hans Maj:ts
Vår Allernådigste Konungs och Herres frånvaro
Dess tillförordnade Regering

Edvard Carleson.
C. J. Oscar Alströmer.

B. A. Leijonhufvud.
Henric Lovén.

Nils von Steyern.

N:o 26.

Af Herr **Ivar Månsson**: *Om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förändring i gällande stadganden rörande skyldighet att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse.*

Frågan om förändring i 26 kap. 4 § byggningsbalken, hvarigenom skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse vidlåder en viss del af den jordbrukande befolkningen, har sedan många år tillbaka varit föremål för Riksdagens pröfning och afgörande, utan att dock hafva erhållit sin lösning. Lagstadgandet, sådant det nu är, bör ej såsom varande obilligt och orättvist, få förblifva oförändradt, utan hoppas jag att representationen, i en snar framtid, skall enas om en förändring häruti.

En sak som ju ej kan vederläggas är: att alla invånare i landet behöfva anlita rättsskipningen och svårt eller omöjligt är att säga, hvilken klass af befolkningen mest anlitar den. Kan då någonting naturligare finnas, än att alla i mån af tillgång eller inkomst bidraga till kostnaderna för denna institution. Lag-Utskottet har vid flera föregående riksdagar i sina utlåtanden i denna fråga riktigt anmärkt: att vid tidpunkten då detta lagstadgande tillkom ej fans någon annan näring å landet att beskatta än jordbruket, men sedan dess flera andra näringar jemte denna uppstått, hvilka också i sin mån böra bidraga till vidmakthållande af de för detta ändamål behöfliga inrättningar; äfvenså att just till följd af så betydligt förändrade tidsförhållanden och folkmängdens tillväxt fordringarne i afseende å beskaffenheten af ifrågavarande byggnader samt utgifterna härför så betydligt ökas.

Då nu så är att en mängd fabrikanter, bruksidkare, handlande och handverkare sedermera uppstått, kan det då vara med billighet och rättvisa